

В. В. Шкавро, Київський університет імені Бориса Грінченка

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОЦІНЮВАННІ ЯКОСТІ ЗНАНЬ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ
З МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН**

Шкавро В. В.

Сучасні тенденції в оцінюванні якості знань майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін

У статті розкрито сучасні підходи та тенденції в об'єктивному оцінюванні знань майбутніх учителів української мови і літератури. Підкреслено важливість застосування тестових завдань в сучасному освітньому процесі закладу вищої освіти як одного з ефективних методичних інструментів педагогічного контролю навчальних досягнень, подано зразки тестових завдань. Стаття зорієнтована на важливу проблему теорії і практики навчання через контроль, як ефективний засіб перевірки навчальних досягнень студентів, оцінювання та рівень їх знань. Контроль є важливим складником навчального процесу, проте його головна суть – сприяння об'єктивності навчального процесу, його інтенсифікації та диференціації, розвитку пам'яті, мислення майбутніх фахівців. Визначено шкалу оцінок за такими типами: підготовчо-пошуковий, пояснювально-ілюстративний, оцінювально-підсумковий, а також обґрунтовано дієвість поточного та підсумкового контролю для майбутніх учителів української мови і літератури із мовознавчих дисциплін. Охарактеризовано сучасний розвиток тестового контролю в системі української вищої освіти, який представлено на практиці суперечністю між побудовою навчального процесу і відсутністю об'єктивної системи оцінювання майбутніх учителів української мови і літератури. Автор доходить висновку, що тести в паперовому варіанті – далеко не єдина форма контролю знань, яка повинна застосовуватися в практиці вищої школи. Необхідним є й упровадження інноваційних технологій із використанням відповідних платформ, адже поєднання можливостей комп'ютерних технологій і переваг тестування викликає підвищений інтерес до розроблення тестів різних типів.

Ключові слова: тест, тестові завдання, шкала оцінок, зразки тестових завдань, поточний контроль, підсумковий контроль.

Шкавро В. В.

Современные тенденции в оценивании качества знаний будущих учителей украинского языка и литературы по лингвистическим дисциплинам

В статье раскрыты современные подходы и тенденции в объективном оценивании знаний будущих учителей украинского языка и литературы. Подчеркнута важность применения тестовых заданий в современном образовательном процессе учреждения высшего образования как одного из эффективных методических инструментов педагогического контроля учебных достижений, представлены образцы тестовых заданий. Статья ориентирована на важную проблему теории и практики обучения через контроль, как эффективное средство проверки знаний студентов, оценки и уровень их знаний. Контроль является важной составляющей учебного процесса, однако его главная суть – содействие объективности учебного процесса, его интенсификации и дифференциации, развития памяти, мышления будущих специалистов. Определены шкалы оценок по следующим типам: подготовительно-поисковый, объяснительно-иллюстративный, оценочно-итоговый, а также обоснована действенность текущего и итогового контроля для будущих учителей украинского языка и литературы по лингвистическим дисциплинам. Охарактеризовано современное развитие тестового контроля в системе украинского высшего образования, представленный на практике противоречием между построением учебного процесса и отсутствием объективной системы оценивания будущих учителей украинского языка и литературы. Автор приходит к выводу, что тесты в бумажном варианте – далеко не единственная форма контроля знаний, которая должна применяться в практике высшей школы. Необходимо и внедрение инновационных технологий с использованием соответствующих платформ, ведь сочетание возможностей компьютерных технологий и преимуществ тестирования вызывает повышенный интерес к разработке тестов различных типов.

Ключевые слова: тест, тестовые задания, шкала оценок, образцы тестовых заданий, текущий контроль, итоговый контроль.

Важливе значення для вищої освіти у високотехнологічному інформаційному суспільстві набувають якість людського потенціалу та рівень освіченості й професіоналізму майбутнього фахівця. Динамізм, властивий сучасній цивілізації, зростання соціальної значущості особистості, інтелектуалізація праці, швидка зміна технічних можливостей та оснащеності навчальних закладів у європейському та українському просторі зумовлюють підвищення рівня освіти, що передбачає відповідність її суспільним вимогам та світовим стандартам. З огляду на інтеграційні процеси, що відбуваються в нашій

державі є об'єктивна потреба у компетентних та конкурентоздатних фахівцях для різних сфер діяльності, зокрема освіти, науки, культури, мистецтва тощо.

Мета статті полягає у висвітленні сучасних підходів до ефективного та об'єктивного оцінювання якості знань із використанням інноваційних технологій, а також наведенні зразків тестових завдань для майбутніх учителів української мови і літератури із мовознавчих дисциплін..

Реалії сучасної вищої педагогічної освіти, процеси демократизації в українському суспільстві закономірно поживляють науковий інтерес дослідників до практикоорієнтованих дисциплін у царині філології, які розвивають мовне чуття, мовно-естетичний смак студентів філологічних спеціальностей. Ключовими завдання сучасної системи вищої педагогічної освіти є підготовка майбутніх компетентних учителів української мови і літератури здатних до пристосування в будь-якій галузі діяльності, створювати й редагувати тексти різних стилів, жанрів, типів мовлення, готувати навчально-методичний матеріал до уроків, адекватно вести діалог, спілкуватися в різних фахових ситуаціях.

В освітньому середовищі закладів вищої освіти звертається значна увага тестовим технологіям й створенню тестів, зокрема. Це пов'язано не лише з наповненням електронних курсів чи використання засобів ІКТ в освітньому процесі, а й зі стандартизацією процедур оцінювання якості знань студентів. Розв'язання проблеми оцінювання якості знань майбутніх фахівців ускладнюється під час орієнтації на сучасні тестові технології, оскільки саме тестування дає змогу достатньо точно визначати рівень знань, більш неупереджено й об'єктивно.

Як засвідчують спостереження, тестовий метод контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу інтенсивно розвивається і поширюється в системі вищої освіти України, в останні роки є уніфікованою, загально визнаною формою контролю якості підготовки фахівців. Застосування тестового контролю якості знань студентів передбачає, по-перше, високу технологічність, по-друге, об'єктивність оцінювання навчальних досягнень, що певним чином

унеможливує суб'єктивне ставлення викладача до суб'єкта навчання, по-третє, дає можливість забезпечити про кожного фахівця освітньої галузі інформацією щодо стану його навчальної підготовки й, по-четверте, надати студентові своєчасну допомогу в коригуванні ситуації відповідно до наявних потреб.

Сучасне освітнє середовище навчального закладу виступає функціональним об'єднанням суб'єктів освіти, між якими встановлюється взаємодія. Організація освітньо-розвивального середовища загальноосвітнього закладу передбачає пробудження в студентів активності, надання їм можливості здійснювати різноманітні види діяльності. Основою освітньо-розвивального середовища для становлення особистості майбутнього вчителя української мови і літератури є забезпечення доброзичливої атмосфери, в процесі якої формуються особистісні якості фахівця освітньої галузі (самостійність, відповідальність, справедливість, людяність тощо).

Найбільш об'єктивним засобом оцінювання рівня знань у педагогічній літературі дослідники проблеми виокремлюють тести, які дають змогу неупереджено оцінити навчальні досягнення студентів. Тому в статті йдеться про основні вимоги до тестів, їх переваги і недоліки, а також рекомендації щодо їх конструювання і використання. Проблемі організації навчання з використанням кредитно-модульної технології присвячена низка праць, в яких подано рекомендації з організації тестування знань студентів в умовах кредитно-модульної системи з використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Одним зі складників інструментарію вимірювання знань студентів у вищій школі визначено шкалу оцінок за такими типами:

- 1) *підготовчо-пошуковий*, викладач здійснює відбір або самостійно розробляє тестові завдання. Головними вимогами до них є: відповідність меті навчання; високий ступінь валідності; багатоваріантність; побудова неправильних відповідей на основі типових помилок;

2) *пояснювально-ілюстративний*, включає в себе пояснення процедури, режиму, правил виконання тестових завдань, умов оформлення робіт, демонстрування алгоритмів виконання завдання, виконання тренувальних завдань. Важливим для викладача є дотримання головної вимоги просування студентів в освоєнні тестових технологій – від простих завдань до складніших.

3) *оцінювально-підсумковий*, здійснюється виявлення типових та індивідуальних помилок, що їх припустилися студенти. Аналіз результатів проводиться в довільній, найбільш зручній і звичній для викладача й студентів формі.

Залежно від мети і завдань освітнього процесу до тестового контролю знань ставляться різні вимоги, зумовлені етапом передбачуваного моніторингу якості засвоєння знань теоретичного матеріалу (початковий контроль), на якому визначають якість засвоєння базових знань майбутніх учителів української мови і літератури. Тести, зокрема, можуть бути використані як початковий, що контроль дозволяє визначити, щовідомо з певного розділу майбутнім учителям української мови і літератури, які знання можуть бути взяті за основу, чи буде новий навчальний матеріал логічно включений в систему сформованих знань. Наведемо зразки тестових завдань для початкового контролю знань студентів:

1. Оберіть рядок, у якому графічно передано правильну вимову слів:

а) [дош'ц'і];

б) [бачис':а];

в) [книз'ц'і].

2. Оберіть рядок, у якому правильно записано вимову слів:

а) [беш:умно], [бород'ба];

б) [легко], [бйес:а],

в) [вокзал], [вогко].

3. Усі слова записано правильно в рядку:

А) суддя, статей, радістю, розрісся;

Б) лляний, віддалік, аннотація, ввечері;

В) тонна, юннат, заввідділом, статті.

4. Помилку допущено в рядках.

А) бароко, пів-яблука, Мексика, феєрверк, Коран;

Б) Бог, Ватикан, Жуль Верн, Великий піст;

В) піанісимо, жюрі, пів-Європи, Вячеслав;

Г) півогірка, інтермецо, парфуми, Чілі.

5. Запишіть 10 слів, які вживаються з літерою «г».

6. Укажіть рядок, у якому від усіх іменників утворюються присвійні прикметники жіночого роду за допомогою суфіксів –ов (а), -ев (а).

а) сторож, Олекса;

б) Микола, Андрій;

в) Назар, панич.

7. Доберіть правильну форму іменника і запишіть у поданому реченні:

Стовп ... злетів у повітря.

а) пилу;

б) пилі.

8. Оберіть суфікси, за допомогою яких творяться присвійні прикметники від іменників *Микола, Олекса, Джеря, Боруля*.

а) -ин;

б) -ів;

в) -їн;

г) -ин, -ів.

Використовуючи початковий контроль, викладач має можливість встановити міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, що поглиблюють знання у майбутнього фахівця. Крім цього, вхідний контроль орієнтує викладача на необхідну і допустиму ступінь складності, спосіб викладу матеріалу. Під час виконання тестових завдань студенти мають можливість згадати й проаналізувати

той навчальний матеріал, який у подальшому буде основою формування нових знань.

Водночас для цілісного сприймання навчального матеріалу в межах окремої теми або групи тем викладач може організувати **тематичний тестовий контроль**, основне завдання якого – надати можливість майбутнім фахівцям сприйняти важливу і складну тему цілісно, виявити причинно-наслідкові зв'язки, прослідкувати ступінь засвоєння матеріалу під час навчального процесу. Функція контролю в цьому разі не є визначальною, хоча й виявляється. Подаємо зразки тематичного тестового контролю.

1. У якому з рядків порушено норми орфографії?

- а) ріка Ворскла, Ворскла ріка, місто герой, дуби-велетні;
- б) медаль «За відвагу», сніжинки-пушинки, птах одуд;
- в) учитель-фізик, хлопець-татарин, інженер-будівельник.

2. Оберіть рядок, у якому порушено норми творення імен по батькові?

- а) Кузьмівна, Іллівна, Вадимівна;
- б) Анатолієвич, Антонович, Якович;
- в) Станіславівна, Васильович, Іванович.

3. У якому рядку наведено тільки невідмінювані слова іншомовного походження?

- а) журі, інтерв'ю, хобі, ескадрилья;
- б) брутто, конферансьє, боа;
- в) візаві, пальто, бра.

4. Оберіть рядок, у якому правильними є сполучення іменника з числівником:

- а) два огірка, три тижня, два брати;
- б) два огірки, три тижні, два брати;
- в) два огірки, три тижні, два брата.

5. Оберіть рядок, у якому не порушено норм використання прийменників:

- а) по всіх правилах, черговий по класу, звернутися до місцевих органів;
- б) за всіма правилами, черговий у класі, звернутися до місцевих органів;
- в) за всіма правилами, черговий у класі, звернуться у місцеві органи.

6. Виберіть рядок, в якому не порушено норм використання прийменників:

- а) за таких умов, комісія зі спорту, конспект із математики;
- б) при таких умовах, комісія зі спорту, конспект із математики;
- в) за таких умов, комісія зі спорту, конспект по математиці.

Комп'ютерну програму тестової перевірки професійних знань і пізнавальних здібностей студентів розглядаємо як різновид проведення *поточного та підсумкового контролю*. Під час поточного контролю за допомогою тесту викладач може відстежити зростання рівня розуміння та активного усвідомлення теоретичного матеріалу. Викладач одержує статистичні дані про результати проходження тесту як всією групою, так і окремим студентом. Під час підсумкового модульного контролю в потрібному режимі здійснюється оцінка навчальних результатів за визначений період часу. Тестова програма призначена не лише для тестування, а й для розвитку професійних знань майбутнього фахівця освітньої галузі; добре адаптується до індивідуальних особливостей, дозволяє виявити навчальний потенціал.

У майбутньому комп'ютерний тестовий контроль успішності навчальних досягнень є перспективним напрямом розвитку освітнього середовища, що прискорено розвивається, оскільки уможливорює забезпечення стандартизованості, об'єктивності, точності перевірки результатів навчання.

Отже, вивчення спеціальної літератури, власні спостереження переконують, що тести – далеко не єдина форма контролю знань, яка повинна застосовуватися в практиці вищої школи. Однак поєднання можливостей комп'ютерних технологій і

переваг тестування викликає підвищений інтерес до розроблення тестів різних типів.

Література

1. **Гнаткович Т.** Використання тестових технологій під час вивчення фонетики / Т. Гнаткович // Українська мова і література в школі. – 2008. – №6. – С. 15 – 20.
2. **Караман С. О.** Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл./ С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
3. **Некоз І. В.** Тестовий контроль як один з ефективних засобів активізації навчальної діяльності [Електронний ресурс] / І. В. Некоз // Вісник черкаського університету. Педагогічні науки. – 2009. – Випуск 162. – С. 111 – 115. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N162/N162p111-115.pdf
4. **Практикум** з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: Навч. посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь / за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. – 2015. – 250 с.
5. **Словник-довідник** з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук – К. : Ленвіт, 2015. – 320 с., с. 277.
6. **Тестовий** контроль знань студентів у системі Moodle: навчально-методичний посібник / Д. М. Бодненко, Л. О. Варченко, О. Б. Жильцов / За заг. ред. О. Б. Жильцова. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 2012. – 112 с.

Shkavro V. V.

Recent Developments in Quality Assessment of Knowledge of Future Ukrainian Language and Literature Teachers in Linguistic Subjects

In the article modern approaches and trends in the objective assessment of knowledge of future Ukrainian language and literature teachers is considered.

The importance of implementing the test tasks into the contemporary educational process at higher educational establishments as one of the most efficient methodological

means of pedagogical monitoring of educational achievements is emphasized, the examples of the test tasks are provided. The article focuses on the important problem of theory and practice of learning through control as an effective means of checking student achievements, assessment and level of their knowledge. Control is an important component of the educational process, but its main point is the promotion of the objectivity of the educational process, its intensification and differentiation, the development of memory, the thinking of future specialists. The respective rating scale is established. It comprises the following types: preparatory-and-research, explanatory-and-illustrative and evaluating-and-summative. The modern development of test control in Ukrainian higher education system is characterized, which in practice represents a contradiction between the construction of the educational process and the lack of an objective evaluation system for future teachers of the Ukrainian language and literature. The efficiency of the current and summative assessment of knowledge of future Ukrainian language and literature teachers in linguistic subjects is substantiated. The author drives to the conclusion, that paper versions of tests are not the only form of the knowledge assessment to be introduced into practice at higher educational establishments. Implementing innovative technologies with the use of the respective platforms is essential, since integration of the potential of computing technologies and the advantages of testing attracts keen interest to the elaboration of various tests.

Key words: test, test tasks, ratingscale, examples of test tasks, current assessment, summative assessment.

Відомості про автора

Шкавро Володимир Володимирович – аспірант кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка. Коло наукових інтересів – аспекти інноваційного оцінювання якості знань із допомогою тестових завдань.

Стаття надійшла до редакції 29.01.2018 р.

Прийнято до друку 30.03.2018 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман С. О.